

УДК – 801.42+81'38=11

ОБРАЗНІСТЬ АМЕРИКАНСЬКИХ ФОЛЬКЛОРНИХ БАЛАД: КОГНІТИВНИЙ АСПЕКТ

Суворова Т. М.

Київський національний лінгвістичний університет

Стаття фокусує увагу на важливості залучення інтегративного підходу до вивчення образності баладного тексту як системного утворення. Когнітивно-семіотичний підхід дозволяє цілісно окреслити потенціал функціонування словесних образів як системи.

Ключові слова: архетип, когнітивна модель, концептуальна метафора, словесний образ, образність.

Суворова Т. М. Образность американских фольклорных баллад: когнитивно-семіотический аспект. Стаття акцентує увагу на важливості інтегративного підходу к изучению образности баладного текста как системного образования. Когнитивно-семіотический подход позволяет очертить потенциал функционирования словесных образов как целостного системного образования.

Ключевые слова: архетип, когнитивная модель, концептуальная метафора, словесный образ, образность.

Suvorova T. M. American folk ballad imagery: the cognitive-semiotic approach. The article highlights the importance of the integrated approach to the imagery based on the case study of a ballad text. The cognitive-semiotic approach permits to receive a whole picture of the imagery potential in its functioning through the analysis of word images as a system.

Key words: archetype, cognitive model, conceptual metaphor, word image, imagery.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими завданнями. Зацікавленість баладним жанром ученими різних наукових течій визначає особливе значення такого роду текстів. Виокремлюються різні підходи до дослідження балади залежно від поставленої мети та домінуючої парадигми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналітичний огляд дозволяє окреслити основні з них: *літературознавчий* – спроби класифікувати баладу за тематичною ознакою (О. Анікст, В. Жирмунський, Г. Лоуз, Ю. Смірнов, А. Фрідман) чи критика перекладу (Н. Гнедич, А. Грибоедов); *семіологічний* – інтерпретація балади як знака, що віддзеркалює середньовічну картину світу (Л. Шитая); *семантичний* – лексико-стилістичні засоби мови в англо-шотландській народній баладі (Л. Зайцева, Л. Семенюк); історичний – російська літературна балада 1830-х – 1850-х років (С. Мухіна); *порівняльно-історичний* – функціонування в контексті російської літератури баладної творчості С.Т. Кольриджа і Р. Сауті (Г. Подольська) та мотиви шіллерівських балад (Є. Петрівня) в романах І.С. Тургенєва (О. Белопухова); *інтертекстуальний* – міфічне начало жанру балади (А. Слесарєв, Ю. Верховская); *описовий* – граматики і поетика англійської народної балади (О. Томберг); *концептуальний* – “дім” як фрагмент фольклорної картини світу (О. Філіпова) та авторський ракурс у середньовічній народній англо-шотландській баладі (Н. Родина) тощо. Незважаючи на широку популярність баладного тексту серед дослідників, образність як системне явище не знайшла свого відображення. Тому метою статті є довести важливість

розгляду образності як складної системи словесних образів балади з позицій когнітивно-семіотичного підходу.

Актуальність статті визначається загальною тенденцією на сучасному етапі мовознавства залучати інтегрований підхід до розгляду тексту як складного системного утворення. Така методологічна експансивність у лінгвістиці продиктована більшою експланаторною можливістю, яка виникає при комбінації декількох методів різних парадигм знання. Образність, що є однією з найважливіших текстових категорій, охоплює різні рівні самого художнього витвору. Логічним вбачається дослідження ролі образності у фольклорних американських баладах із залученням концептуального та лексико-семантичного аналізів, котрі є інструментами когнітивної поетики.

Виклад основного матеріалу. Балада як жанр є стійким утворенням, що пройшло крізь віки у майже незмінній формі, пронісши основні теми любові, життя, добра і зла та глибоко закорінившись у сучасному мистецтві через авторські балади. Основною причиною, що уможливила довготривалість та популярність фольклорної балади, є мистецтво запам'ятовування (з грец. *μνητε* – пам'ять, термін уведений Р. Земоном) [10], в основі якого лежать основні механізми творчого мислення – аналогове, асоціативне, контрастивне мапування. Базу творчого осмислення дійсності складають архетипи як закорінені знання людини та образ-схеми як основний спосіб формування, зберігання та передачі знання від однієї людини до іншої, від одної свідомості до іншої. Саме тому при аналізі образності можна говорити про систему словесних образів, що віддзеркалюють певний тип свідомості, певний стиль концептуалізації та культурно обумовлену картину світу, створену через словесні образи. Глибина структури словесних образів (СО) балади визначається “тяглістю схеми втілення певних елементів” [10], “пам'яттю жанру ” [6; 20], що є мнемонічною властивістю, яка не залежить від авторського усвідомлення / неусвідомлення. Таким чином, когнітивне підґрунтя ресурсу баладних образів дає можливість розглянути архетипи як передконцептуальну іпостась СО, які активують “велику пам'ять” [6], “великий досвід людства”, у якому “пам'ять, що не має меж, пам'ять, що опускається і йде в долюдські глибини матерії і неорганічного життя світів та атомів”, зберігається “тисячоліттями у системі фольклорних символів” [6]. Архетип, що “належить усій людській расі” [31, с. 97] й складає основу СО, виринає на перетині *ноуменальної* (осягнений розумом) та *феноменальної* (осягнений чуттєво) провідних ліній психологічного творення образу за К. Юнгом.

Картину того, як словесні образи завдяки функціонуванню як цілісний об'єкт заглиблюють реципієнта у потаємні закутки свідомості, пропонуємо розглянути на прикладі баладного твору “*The Cup Of Cold Poison*” через інтерпретацію когнітивно-семіотичного наповнення твору.

Обрана балада є прикладом асиміляції європейської фольклорної традиції на теренах Америки. Вона пройшла довгий шлях передачі з уст в уста, є поширеною німецькою, голландською, шведською, угорською та лужицькими (західнослов'янськими) мовами, існує в 19 версіях, а також популяризована в американській культурі [34, 151–166; 32, 46–72; 35, 23–28; 42, 105–119; 24, 197–198]. Назва балади відповідає варіантові, записаному у 1931 році Р. Барнс у Мічигані зі співу Роланда О. Белла, котрий перейняв цей твір від матері, жінки англо-голландського походження [42, 30].

Центральна подія у творі подається у формі діалогу між матір'ю та сином, під час якого очевидною стає подружня зрада, результатом якої є страждання головного героя до такої міри, що він знесилюється і не хоче жити. Перед смертю герой заповідає кожному з членів родини своє майно та свої побажання: матері – оселю, батькові – коней, синам – величезний світ, котрий треба пізнати, а жінці – ключі від воріт пекла. Діалог розгортається циклічно за допомогою граматичних повторів, що реалізують однорідні синтаксичні структури у формі питань матері та відповідей сина.

Структура системи СО. Художній простір балади формується на основі фольклорної свідомості, котра відображає розвиток поетичного мислення від синкретичного міфопоетичного в архаїчну епоху до аналогового та асоціативного в канонічний період, а далі до парадоксального, параболічного та есеїстичного на етапі індивідуально-творчого становлення поетичного мистецтва [7, 10–34; 1, 3–6; 30, 378]. Міф є основною складовою будь-якої балади [14]. Глибинна семантика балади лежить в континіумі міфологічних вірувань та уявлень про світобудову архаїчною людиною [4, 71]. Оскільки міф не може обійтись, на думку Аверінцева С.С. [1, 18], без таких понять як “першоелементи”, “первообрази”, “схеми”, “типи”, то в науковому дискурсі використовують термін “архетипи” (від грец. “первообраз”). Архетип у такому розумінні існував ще у платонівській традиції [19, 8], пропагувався Е. Дюркгеймом як стереотип усіх форм культури, що були створені доісторичним колективом та передані сучасним поколінням в їхньому сакраментальному обов’язку та незмінності [36, 427–460].

Спираючись на психологічні дослідження природи пізнання [31; 33, 18], у контексті нашого дослідження ми вважатимемо, що архетипи автоматично активуються підсвідомістю та сприймаються як передконцептуальна діяльність когнітивного процесу пізнання, що викликане емоційним досвідом людини. Архетип є формою існування колективного позасвідомого, яке наповнюється змістом через віднесеність до міфологічних образів, символів, мотивів і сюжетів [8, 10–34; 3; 33].

У процесі пізнання реципієнт сприймає текст концептуально, тобто у його смисловій цілісності [4, 59]. Така властивість ментальної діяльності обумовлена фасцинативною направленістю на сприйняття естетичного об’єкту [18, 10] і виражається в емоційному переживанні, емоційному злитті з текстом, та носить аутокомунікативний характер [20], тобто є згорненою, рекурентною структурою, яка є смислом СО. Процес розгортання міфологічних структур є подібним до пригадування, тому, з погляду Белехової Л. І., когнітивний процес активації і активізації архетипних образів, схем, структур із залученням фонових, енциклопедичних знань є симуляцією, тобто імітацією ментального образу у свідомості реципієнта [9].

Балада, яку ми розглядаємо, з перших рядків занурює реципієнта до світу архаїчних уявлень про світобудову та роль людини в ньому. Сам текст балади на вербальному рівні не є переобтяженим стилістичними фігурами чи тропами. Такий формульно-типовий стиль викладу йде від епічної традиції виконання [16, 19] та вказує на колективне бачення світу, а не індивідуальне. Формули є знаряддям типізації подій. Вербальні формули є сигналами, що активують позасвідомі знання, реконструювати які можна за допомогою психологічних архетипів К. Юнга і когнітивних інструментів, що представлені ідеалізованими когнітивними моделями – образних, пропозиційних, метафоричних, метонімічних та символічних Дж. Лакоффа [37; 38; 39; 44]. Основою для формування когнітивних моделей слугують ментальні простори Ж. Фоконьє, котрі задаються абстрактною схемою концептуалізації дійсності – базовою образ-схемою. Результат обробки баладного твору викладено у таблиці. Аналіз концептуальної складової системи СО балади спирається на методику, розроблену в рамках теорії словесного образу Л. І. Белехової. Методика опису архетипних образ-схем та базових концептів передбачає розкриття у термінах семантичних слотів інформації про фізичний і емоційний досвід та базову логіку. Довербальну іпостась СО представляємо у вигляді ланцюжка: архетип – образ-схема архетипу та образ-схема базового концепту – концептуальні імплікації та концептуальні ознаки.

Архетипи й образ-схеми, що структурують образний простір балади

№ п/п	Текст, що реалізує фразову та концептуальну єдність	Архетип	Базова образ-схема
1.	<i>Серед яких просторів ти поневірявся, мій любий сину? Серед пагорбів та ланів, мамо. Приготуй мені постіль Я знесилений через гіркий біль, що пронизує до самого серця, я хочу лише одного – заснути.</i>	ВІЧНИЙ МАНДРІВНИК МАТИ/ ЖІНКА СМЕРТЬ	ЖИТТЯ Є РУХ ЖИТТЯ Є ПРОСТІР ЖИТТЯ Є ЛЮБОВ ЖИТТЯ ТА СМЕРТЬ Є ЦИКЛІЧНІСТЬ,
2.	<i>Чи їв ти чи пив щось, мій любий сину? Випив чашу холодної отрути, мамо</i>	МАТИ ТРИКСТЕР	ЖИТТЯ – ЦЕ ЛЮБОВ СМЕРТЬ Є ХВОРОБА ДРУЖИНА Є ЗРАДНИЦЯ ЗРАДА – ЦЕ ОТРУТА
3.	<i>Що ти заповідаєш своїй матусі, мій любий сину? Рідну домівку та свою ферму, мамо</i>	МАТИ ЖИТТЯ	ЖИТТЯ Є ЛЮБОВ, НАРОДЖЕННЯ ДІМ – ЦЕ СИМВОЛ НАРОДЖЕННЯ / ЖИТТЯ
4.	<i>Що ти заповідаєш своєму батькові, мій любий сину? Свого коня та своє сідло, мамо.</i>	МАТИ ЖИТТЯ	КІНЬ – СИМВОЛ ЧОЛОВІЧОГО НАЧАЛА КІНЬ – ЦЕ ЖИТТЯ
5.	<i>Що ти заповідаєш своїм дітям, мій любий сину? Цей неосяжний світ для мандрівок, мамо.</i>	МАТИ ЖИТТЯ	ДІТИ – ЦЕ ПРОДОВЖЕННЯ ЖИТТЯ ЖИТТЯ Є КОЛОВОРОТ ЖИТТЯ Є ПОДОРОЖ ЖИТТЯ Є РУХ
6.	<i>Що ти заповідаєш своїй дружині, мій любий сину? Страшні ключі від Пекла, мамо.</i>	МАТИ ТРИКСТЕР СМЕРТЬ	ЖИТТЯ Є ЛЮБОВ ЗРАДА Є СМЕРТЬ СМЕРТЬ Є ПЕКЛО

Так, перша строфа балади апелює до образу турботливої матері, котра дала початок життя. Цей образ червоною стрічкою пронизує усі строфи балади. Він активує архетип МАТИ, який психологічно є одним із найбільш значущих для людини і підсвідомо активізує образ-схему ЖИТТЯ Є НАРОДЖЕННЯ. У слоті “емоційний досвід” архетип МАТИ містить такі імплікації: народження, отчий дім, плодючість, захист, турбота. У словесному образі об’єктивуються деякі імплікації – почуття захищеності, турботи, довіри, тепла, що і складає смисл словесного образу. На рівні базових фреймів реалізується акціональний фрейм контактної дії AG-агенс діє на РТ-пацієнс. На вербальному рівні словесний образ турботливої матері розторгується через словесні знаки “my own darling son” та запитання “where have you been rambling?” і “what have you been

drinking?». Концептуальний аналіз образу турботливої матері дозволяє виявити атрибутивне аналогове мапування, яке лежить в основі створення концепту ЖИТТЯ Є НАРОДЖЕННЯ / ДІЯ / ЗМІНА СТАНУ. Це означає, що фізичний досвід народження та виховання дитини матір'ю мапується на концепт ЖИТТЯ, представлений номінативними одиницями “*my own darling son*”. У ході формування передконцептуальної іпостасі (базового знання) СО задіяна лінгвокогнітивна операція спеціалізації та процедура узагальнення. Концептуальна іпостась СО конструюється за допомогою субститутивного мапування та лінгвокогнітивної процедури заміщення. Адже концепт ТУРБОТЛИВА МАТИ містить низку референційних значень, які втілені у словах, що позначають фізичні характеристики, притаманні людині – любов до сина, турбота, переживання (“*my own darling son*”).

Наступними ключовими словами, які активують архетип ВІЧНИЙ МАНДРІВНИК є “*where have you been rambling*” та “*over the hills and valleys*”. Архетипні образ-схеми, які актуалізує зазначений архетип виражаються наступним чином: ЖИТТЯ Є РУХ, РУХ Є ПІЗНАННЯ, тобто ЖИТТЯ Є ПІЗНАННЯ, а також ЖИТТЯ Є ПРОСТІР. Слот “емоційний досвід” містить такі імплікації: розвиток, переміщення у просторі, пошук свого місця в житті, фізичні та моральні випробування, результатом яких є знання про світоустрій. Базова образ-схемама ЖИТТЯ Є ПРОЦЕС СО пошуку свого місця в житті розширюється завдяки імплікаціям просторових характеристик протяжності світу та перепон на шляху і оформлюється у ЖИТТЯ Є ШЛЯХ, СПОВНЕНИЙ НЕСПОДІВАНОК. Основою створення СО є аналогове атрибутивне мапування, коли концепт ЖИТТЯ осмислюється у термінах подорожі через складну місцевість, вінцем якої є досягнення пункту призначення. Лінгвокогнітивні операції конкретизації та процедури звуження допомагають реалізувати смисл СО про те, що життя складається з певних етапів, пройшовши які людина отримує досвід. Слова, що викладені у рядках “*make my bed down, for I'm sick to my heart, and long to lie down*” є вербальними ключами, що активують архетип СМЕРТЬ. Імплікації, що лежать в основі архетипу є руйнування, відродження, страждання, перехід у інший стан, темрява. Основною імплікацією для формування архетипної образ-схеми СМЕРТЬ Є СТРАЖДАННЯ слугує біль, який є не фізичним а душевним, адже словесна одиниця “heart” реконструює архетип ДУША, яка разом із тілом є основою людини. Імплікаціями, що є базовими для архетипу ДУША виступають безсмертя, вічність, можливість існування без тілесної оболонки. СО хворої людини, що страждає від душевних потрясінь, формується через концепт СМЕРТЕЛЬНОЇ ХВОРОБИ, тобто базовою образ-схемою виступає СМЕРТЬ Є ХВОРОБА. У ході аналогового атрибутивного мапування з залученням операцій модифікації та процедури розширення простежується ізоморфізм між фізичною слабкістю, яку спричиняє серйозна хвороба, та душевним переживанням, яке затьмарює життєві сили людини. Результатом фізичного безсилля, з одного боку, є бажання лягти в ліжко, а, з іншого, моральне виснаження веде до втрати сенсу життя. Тобто, образ-схеми СМЕРТЬ Є ХВОРОБА, ХВОРОБА Є СТРАЖДАННЯ, ДУШЕВНЕ СТРАЖДАННЯ ВЕДЕ ДО БЕЗСИЛЛЯ, що об'єктивують СО знесиленої стражданням людини, розширюються завдяки додатковим імплікаціям «злягти від душевної хвороби» до ДУШЕВНЕ БЕЗСИЛЛЯ Є СМЕРТЬ. Символом СМЕРТІ виступає ЛІЖКО. Цей символ формується завдяки субститутивному мапуванню через операцію заміщення, оскільки містить референційне значення, що є характерним при фізичній виснаженості тіла людини – бажання прилягти. Базовими образ-схемами СО виснаженої стражданням людини є СМЕРТЬ Є СТАН, СТАН Є ПРЕДМЕТ, які реалізують базовий предметний фрейм Х Є ТАКЕ. Мовна одиниця “heart” є символом глибоких душевних страждань, що на ментальному рівні реалізується за допомогою базової схеми ТІЛО Є КОНТЕЙНЕР, СЕРЦЕ МІСТИТЬСЯ ВСЕРЕДЕНІ КОНТЕЙНЕРА, СЕРЦЕ Є КОНТЕЙНЕР, ЗАПОВНЕНИЙ ДУШЕЮ. Тобто, з огляду на базисні фрейми використовується посесивна схема інклюзивності CR-контейнер має СТ-вміст та СТ-вміст має CR-контейнер.

Передконцептуальною основою СО “*a cup of cold poison*” (“чаша холодної отрути”) є архетипи ЖІНКА та ТРИКСТЕР (архаїчний персонаж міфології). Чаша є символом жіночим, який асоціюється зі здоров’ям, благополуччям, з рогом достатку. Таке розуміння йде від кельтського магічного котла, вміст якого за язичницьким віруванням діяв як засіб, що дарує сили ослабленим правителям. Ясно прослідковується зв’язок між таким віруванням та архаїчним ритуалом, адже правитель уособлює деміфологізованого тотемного предка-родоначальника. З плином часу образ тотемного героя наповнювався реалістичним змістом, проте перехід від тотемного предка до реальної дійової особи відбувається поступово. Так, за героєм балади стоїть рід, котрий він уособлює. Тобто балада ілюструє неповну де міфологізацію. Це і є рудименти архаїчного мислення, що розчинились у фольклорі, а згодом у літературній традиції набувають реальних обрисів окремих персонажів. Імплікаціями, що формують архетипну образ-схему ЧАША Є ЗДОРОВ’Я / СИЛА, слугують наступні характеристики: *віддавати, приймати, наповнювати*. Базовим концептом виступає КОНТЕЙНЕР.

У часи християнства чаша асоціюється з церемоніальним бокалом, священним вином християнської євхаристії (кров’ю Ісуса Христа) та Священним Граалем. Імплікаціями символу ЧАША виступають *духовне просвітління, знання, безсмертя*. Зберігаючи імплікацію, пов’язану з архаїчним розумінням чаші як жіночого символу, цей символ за часів християнства трансформується шляхом лінгвокогнітивної операції модифікації та процедури розширення, він уособлює концепт ПОДРУЖНЯ ВІРНІСТЬ. Таким чином, словесний образ чаші формується шляхом складного ланцюга ментальних операцій та процедур спочатку на основі субститутивного мапування та процедури заміщення образ *чаша* заміщує цілющі властивості її вмісту. Згодом образ деформується під впливом операції модифікації. Оскільки типове уявлення про основні функції жінки в родині – відтворення роду та піклування про його збереження, то забезпечення членів родини їжею та питвом входить в її обов’язки жінки. Таке бачення ролі жінки в родині означає, що їй довіряють своє здоров’я, а відтак, і життя. Результатом подібних пресупозицій стає формування концепту ВІРНІСТЬ, символом якої стає ЧАША. Базовою образ-схемою у становленні образу *чаша* слугує ВІДЧУТТЯ Є ВМІСТОМ КОНТЕЙНЕРУ. Оскільки в образі реалізується лише концепт КОНТЕЙНЕР, то формування символічного образу задіює субститутивне мапування.

У баладі образ *чаша* отримує додаткові імплікації *отруєний та холодний*, котрі активують архетип СМЕРТЬ, що імплікує *руйнування, кінець*, та архетип ТРИКСТЕР, імплікаціями якого є *конфлікт, трагедія*. Таким чином, СО *чаша* у цій баладі актуалізує концепт ПОДРУЖНЯ ЗРАДА, оскільки у поєднанні з імплікаціями, що є об’єктивовані лексичними одиницями “*cold poison*”, СО отруєної чаші змінює вектор інтерпретації образу з позитивного на негативний. Підґрунтям формування цього образу є парадоксальне мислення, яке функціонує завдяки механізму контрактивного мапування. При контрактивному мапуванні складники, які проєктуються, у даному випадку *рідина, що несе руйнування життєвих сил є шкідливою*, має схожі онтологічні властивості зі складником *рідина, що має надавати життєвих сил є корисною*. Значення складників образу отруєна чаша у результаті когнітивної процедури зштовхування реалізують концептуальний ціннісно-орієнтаційний оксиморон. Базисна схема інклюзивності *СТ-вміст має СК-контейнер* відповідає посесивному фрейму.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, аналіз словесних образів баладного твору під кутом когнітивно-семіотичного підходу дозволяє дійти висновку, що підґрунтям образності є архетипи, котрі первісні знання та активізують когнітивні моделі для творчого оформлення чуттєвого досвіду через символи. Символи, у свою чергу, слугують знаряддям креативного мислення, вони є концентрованим інформаційно насиченим утворенням, котре забезпечує лаконічність та експресивність баладного твору, а відтак і їхню довготривалість та популярність як жанрового різновиду. Перспективним вважаємо

дослідження образності в світлі лінгвосинергетики з тим, щоб виявити системні властивості словесних образів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аверинцев Н. И. Богородица // Мифы народов мира. Энциклопедия: в 2-х томах / Гл. ред. Токарев С. А. – М. : Сов. Энциклопедия, 1991. – Т. 1. – С. 114–115.
2. Алексеев М. П., Жирмунский В. М., Мокульский С. С., Смирнов А. А. История западноевропейской литературы. Средние века и Возрождение / М. П. Алексеев, В. М. Жирмунский, С. С. Мокульский, А. А. Смирнов. М., 2000.
3. Андреев Н. П. Подходы, сохраняющие актуальность (Из выступлений на конференции по историзму фольклора в 1964 г. / [Публикация А. И. Алиевой] // Фольклор. Проблемы историзма. – М. : Наука, 1988. – С. 244–271.
4. Бабенко Л. Г. Лингвистический анализ художественного текста / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – М. : Флинта, Наука, 2004. – 496 с.
5. Балашов Д. М. Постановка вопроса о балладе в русской и зарубежной фольклористике / Д. М. Балашов // Труды Карельского филиала АН СССР. – 1962. – С. 62–106.
6. Бахтин М. М. Заметки / М. М. Бахтин // Литературно-критические статьи. – М. : Художественная литература, 1986. – С. 518–520.
7. Белехова Л. І. Образний простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04 / Київ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2002. – 34 с.
8. Белехова Л. І. Еволюція словесного поетичного образу в американській поезії епохи модернізму і постмодернізму / Л. І. Белехова // Південний архів: збірник наукових праць. Філологічні науки. – Вип. УІІ. – Херсон : Айлант. – 2000. – С. 36–43.
9. Белехова Л. І. Словесний поетичний образ в історико-типологічній перспективі: лінгвокогнітивний аспект. Монографія / Л. І. Белехова. – Херсон: Айлант, 2002. – 368 с.
10. Бовсунівська Т. В. Когнітивна жанрологія та поетика: монографія / Т. В. Бовсунівська. – К. : Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2010. – 180 с.
11. Верховская Ю. В. Жанровая судьба шотландского мифа “Поэмы Оссиана” Дж. Макферсона // Anglistica. “История создания”. Ассоциация англистов. 1997. Выпуск V.
12. Воронцова Т. И. Картина мира в тексте английской баллады: Когнитивная основа и языковая репрезентация: автореф. дисс. ... д-ра филол. наук : 10.02.04. – СПб., 2003. – 32 с.
13. Ганіч О. М. Проблема походження української народної балади: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.07 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2007. – 20 с.
14. Гугнин А. А. Народная и литературная баллада: судьба жанра / А. А. Гугнин // Развитие поэтических жанров в литературе Центральной и Юго-Восточной Европы. – М., 1995.
15. Дах М. І. Літературне життя народної балади «Ой не ходи, Грицю...»: проблема олітературення сюжету і жанру: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.07 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2001. – 19 с.
16. Жимолостнова В. В. Баллада и основные тенденции развития жанра в аспекте преемственности фольклорной и романтической традиций / В. В. Жимолостнова // Теоретичні питання культури, освіти та виховання. – К., 2003. – Вип. 24. – С. 176–183.
17. Зайцева Л. А. Лексико-стилистические средства языка в англошотландской народной балладе. : автореф. дисс. ... канд. филол. наук. – 10. 02. 04. – СПб., 1994. – 20 с.
18. Карасик В. И. Языковая кристаллизация смысла. / В. И. Карасик. – М. : Гнозис, 2010. – 351 с.
19. Криничная Н. А. Персонажи преданий: становление и эволюция образа / Н. А. Криничная. – Л. : Изд-во “Наука”, 1988. – 192 с.
20. Лотман Ю. М., Успенский Б. А. Миф имя – культура / Ю. М. Лотман, Б. А. Успенский // Труды по знаковым системам. Сборник научных статей. - Тарту, 1973.
21. Петривня Е. К. Немецкая романтическая литературная баллада, I половина XIX века: К. Брентано, Э. Мерики : автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.01.05. – Н. Новгород, 1999. – 20 с.
22. Родина Н. В. Авторский ракурс в средневековой народной англо-шотландской балладе: автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04. – М., 2005. – 19 с.
23. Семенюк Л. С. Українські народні балади Західного Полісся (загальноукраїнський контекст і регіональна своєрідність): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.07 / Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1998. – 16 с.
24. Смирнов Ю. И. Восточнославянские баллады и близкие им формы: Опыт указателя сюжетов и версий / [Отв. ред. Е.П. Наумов]. М. : Наука, 1988.
25. Томберг О. В. Грамматика и поэтика английской народной баллады: историческое развитие и проблемы перевода: автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.20. – Екатеринбург, 2003. – 18 с.
26. Укачин Б. Стихотворения, баллады, поэмы: Избранное. : пер. с алт. / [Вступит. ст. А. Михайлов.] – М. : Худож. лит., 1987. – 333 с.

27. Филиппова Е. В. “Дом” как фрагмент фольклорной картины мира: на материале английских и русских народных баллад: автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.19. – Саратов, 2001. – 19 с.
28. Шиятая Л. И. Семиолингвистические характеристики средневековой народной баллады в сопоставительном аспекте: автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.20. – Тюмень, 2005. – 18 с.
29. Эолова арфа: Антология баллады / Сост. Гугнина А. А. – М. : Высш.шк., 1989. – 671 с.
30. Эпштейн М. Н. Постмодерн в русской литературе: учеб. пособие для вузов / М. Н. Эпштейн. – М. : Высшая школа, 2005. – 495 с.
31. Юнг К. Г. Душа и миф: шесть архетипов. – К. : Государственная библиотека Украины для юношества, 1996. – С. 97.
32. Ballads and Songs of Southern Michigan-online book. Available at <http://www.traditionalmusic.co.uk/michigan/>
33. Campbell J. The Inner Reaches of Outer Space: Metaphor as Myth and as Religion / J. Campbell. – N. Y., Toronto : Harper and Row Publishers, 1988. – 286 p.
34. Child J. F. English and Scottish Ballads / Francis James Child. – Release Date: August 11, 2011 [EBook #37031] – available at <http://www.gutenberg.org/files/37031/37031-h/37031-h.htm>
35. Cox J. C. The Royal Forests of England / J. C. Cox. – L., 1936.
36. Durkheim E. The Elementary Forms of Religious Life / E. Durkheim. – N. Y : The Free Press, 1995. – 464 p
37. Fauconnier G. Mappings in Thought and Language / G. Fauconnier. – Cambridge: Cambridge University Press, 1997. – 205 p.
38. Fauconnier G. Mental Spaces: Aspects of Meaning Construction in Natural Language / G. Fauconnier. – Cambridge: Cambridge University Press, 1994. – 190 p.
39. Fauconnier J., Turner M. The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind’s Hidden Complexities / G. Fauconnier, M. Turner. – N.Y. : Basic Books, 2002. – 440 p.
40. Freeman M. Metaphor And Metonymy As Conceptual Mappings / M. Freeman // 6th International Cognitive Linguistics Conference, Sweden, 10 – 16 July, 1999. – Stockholm: Stockholm University Press. – 1999. – P. 58–59.
41. Frye N. The Great Code: The Bible and Literature / N. Frye. – Toronto : Academic Press Canada, Cop, 1982. – 261 p.
42. Gardner E.-E., Chickering G. J. Ballads and Songs of Southern Michigan / E.-E. Gardner, G. J. Chickering. – The University Of Michigan, 2004. – 536p. – available at <http://www.archive.org/details/balladsandsongso028080mbp>
43. Goller K. The Randal Ballad: Development, Transformation and Function / K. Goller. – available at http://epub.uni-regensburg.de/27346/1/ubr13574_ocr.pdf
44. Lakoff G. More Than a Cool Reason. A Fried Guide To Poetic Metaphor / G. Lakoff, M. Turner. – Chicago, L. : The University of Chicago Press, 1989. – 230 p.
45. Palmer A. Universal minds / A. Palmer // Semiotica. – N.Y, 2007. – Vol. 165. – P. 205-225.
46. Semino E. Language and World Creation in Poems and Other Texts / E. Semino. – L.; N.Y. : Longman, 1997. – 274 p.
47. Stockwell, P. Texture: a Cognitive Aesthetics of Reading / P. Stockwell. – Edinburgh University Press, 2009. – 134 p.